

свѣтителѣ и революционери се свежда къмъ това, че до като за първитѣ, както изтъква и Славейковъ, външното освобождение бѣ невъзможно и немислимо безъ вътрешно освобождение, за вторитѣ—политическата свобода бѣ главното условие за по-нататъшното развитие... Революционеритѣ сж били много бурни, пламенни и не сж могли да чакатъ търпеливо и спокойно настѣпването на онова време, когато ще назрѣятъ всички вътрешни условия за една духовна и обществена революция. Осждени да живѣятъ отдѣлно отъ своя народъ, тѣ не сж го познавали отблизко, както трѣбва, убедени сж били, че той е готовъ да възприеме и осмислѣти тѣхнитѣ замисли и сж разчитали на неговитѣ сили повече отколкото е позволявала действителността. Въ противоположностъ на тѣхъ, просвѣтителитѣ сж познавали много добре условията на България, общували сж постоянно съ простата маса и всѣкога сж се стремели да ѝ въздействуватъ по възможностъ най-целесъобразно и планомерно. Тѣ не сж се самозаблуждавали... И намѣрвали, че за политическата постѣпка се изисква дълга подготвителна работа... И тѣ готвѣтъ освобождението на народа съ средствата на моралното и културното въздействие“.

Прочее, заслугитѣ на цариградския вестникъ въ отношение на будене народния духъ за духовна и материялна култура, за мобилизиране народнитѣ души и за проникването имъ отъ освободителни копнежи и надежди, за приготвяне на българското общество къмъ евентуалнитѣ моменти, които имаше да настѣпятъ, наелектризирането на младежъта до тамъ, че да бѣде готова на всѣкакви самопожертвования, каквито се проявиха въ сръбско-турската война и руско-турската война,—тѣзи заслуги бѣха извънредно важни и грамадни. Тѣ се проявиха по-ярко въ бурни моменти: напр. когато се приближаваше решението на Черковния въпросъ, когато се организираше българската черкова (1867-1877) и когато се очакваше великиятъ день на българската свобода, въ годината 1876, когато българскитѣ души, покъртени отъ неволи и страдания, се слѣха въ едно: въ ожидание на своята свобода откъмъ Северъ, отъ „дѣдо Ивана“, отъ Руския царь.

И както не се мамѣше българската душа, народната съвестъ, така не се умори и цариградскиятъ печатъ, бодъръ и великъ стражъ на българскитѣ интереси, да бди и освѣтлява до край: до самото освобождение!

С. С. Бобчевъ.